

Cykelguide till utsiktsberg i Gustavsberg med omnejd

Ta med fikakorgen och cykla till ett utsiktsberg som erbjuder sköna vyer över vår vackra innerskärgård!

Kartan vägleder dig till sex utsiktsberg som alla ligger omkring fem km från Gustavsberg. Två berg söder om Gustavsberg ligger på samma avstånd från Ingarös centralort Brunn. Kartbroschyren ger även kultur- och naturinformation om varje plats.

Svårighetsgraden att nå utsiktsplatserna anges för varje berg. Terrängen är i de flesta fall starkt kuperad varför tåliga skor rekommenderas. Se upp för branta stup, och undvik att besöka platserna vid blöt väderlek p g a halkrisken. Förutom den sista biten till fots så kan alla utsiktsbergen nås med cykel via vägar och cykelvägar. I texten anges förslag på lämpliga cykelvägar. Kartutsnittet visar på lämpliga stigar till utsiktsplatsen. Inga stigar är dock markerade i fält. Har du tillgång till GPS så anges dessutom koordinater för varje utsiktsberg (rikets koordinatsystem i RT90, 2,5 gon V).

Vykort från tidigt 1900-tal med vy från Blåsut. Den smala inloppspassagen till Gustavsberg, Farstabrohål, till vänster. Vykort ur Värmdö kommuns arkiv.

Förklaring till tillgänglighetsklassningen

Utsiktstopparna är olika svåra att finna och att bestiga. För varje berg anges svårighetsgraden att nå berget enligt följande tre klasser: **Lätt**, **medel** och **svår**. Graderingen avser att ge en fingervisning om hur man kan uppleva att hitta och bestiga varje utsiktsplats.

När tillgängligheten anges som *lätt* betyder det att det både är lätt att hitta till utsiktsplatsen och att det inte är särskilt fysiskt krävande att komma upp på berget. Oavsett om det är lätt eller svårt, kan vi lova att man blir rikligt belönad för mödan när man kommit upp!

Kvarnberget, Gustavsberg

Höjd: ca 30 meter

Vy över bl a: Farstaviken och Gustavsbergs fabriksområde

Fornlämningar: Väderkvarnsgrund och grunden efter mjölnarbostaden

Naturvärden: Nej

Annat sevärt: Kvarnmagasin, Carl Millesskulptur samt bruks- och skolmiljö

Tillgänglighet: Lätt

GPS-punkter: 65 810 52 N, 16 469 39 O

Hitta hit: Det finns flera sätt att nå Kvarnberget. Från Bagarvägen och Algatan finns gångväg med trappor. Bergsgatan, som leder till Kvarnbergsskolan, når man antingen via Villagatan och cykelväg eller via Mariagatan.

Vy från Kvarnberget över del av fabriksområdet och Farstaviken. Foto Johan Aspfors, Värmdö kommun.

Kvarnbergets historia

Berget har fått sitt namn efter den väderkvarn som stod här 1862-1910. Gustavsbergs porslinsfabrik lät bygga den, till bruksområdet hörde även en lantbruksdel. Även traktens bönder kom hit med sin säd. År 1905 ersattes väderkvarnen av en eldriven kvarn vid Kattholmen, och 1910 revs väderkvarnen. Kvar finns grundstenarna och en faluröd magasinbyggnad. Intill grundstenarna ligger en rund vattenreservoar från 1908 med granitväggar. Den vittnar om samhällets första vattenledningsnät. Vattnet pumpades upp från Kvarnsjön.

Sevärdheter kring Kvarnberget

Kvarnberget erbjuder en fin vy över Farstaviken och det stora fabriksområdet. Porslinsfabrikens äldsta byggnader från 1800-talet ligger närmast vattnet. Det gulputsade huset är f d brukskontoret ”Gula byggningen” från fabrikens grundläggning 1825-28. Den stora byggnaden med sågtandstak är hushållsporslinsfabriken, uppförd 1940-48. Den avslutas av det långsträckta slamhöghuset – slanning kallas beredningen av porslinsleran. Ytterligare ett steg längre bort ligger sanitetsporslinsfabriken från 1939 med en höghuspåbyggnad från 1960-talet. De stora funkispräglade industribyggnaderna från 1900-talet är ritade av arkitekten Olof Thunström, skapare av bl a Katarinahissen i Slussen.

Kvarnbergsskolan byggdes i etapper 1950-58. Arkitekten Olof Thunström har på ett mästertligt sätt terränganpassat husvolymerna på berget och i tallskogen. På skolgården står en kopia av Carl Milles ungdomsverk Furstlingen. De senast byggda husen på berget är parvillorna i söderslutningen från 2006-07, byggda av JM AB.

Kvarnberget hör till ett av de berg – se även Blåsut i denna folder – som i äldre tider var populära utflyktsmål vid olika högtider. Strax norr om skolans gavel leder en gångväg ner till Algatan och det vitputsade Gustavsbergs världshus från 1862. Stigen passerar grunderna efter mjölnarbostaden – huset ”Stjärnan” från 1860-talet - och en kägelbana som tillhört världshuset.

Blåsut, Östra Ekedal

Höjd: ca 45 meter

Vy över bl a: Inloppet till Gustavsberg, Farstasundsbron och Baggensfjärden

Fornlämningar: Ristning och mineraltäkt

Naturvärden: Hällmarkstallskog

Annat sevärt: Nej

Tillgänglighet: Svår

GPS-punkter: 65 813 65 N, 16 453 01 O

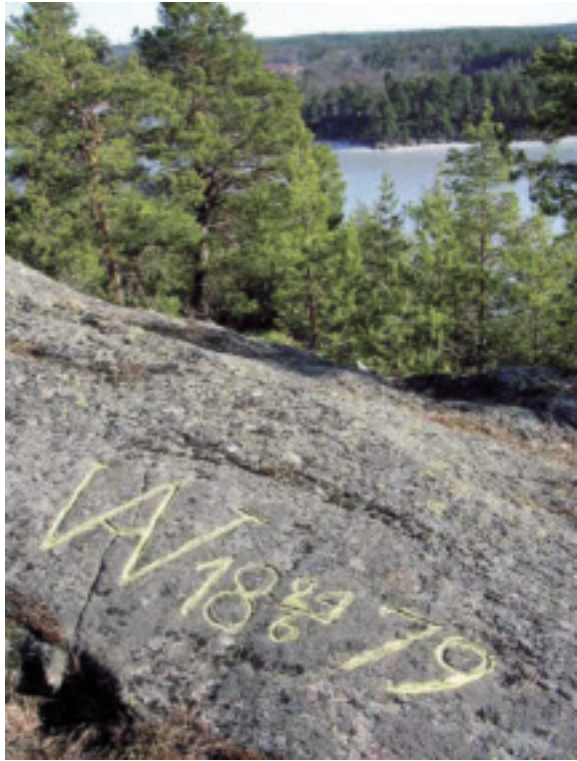
Hitta hit: Från Gamla Skärgårdsvägen, sväng in mot Östra Ekedal. Någon tydlig stig finns inte, men fortsätt till fots parallellt med Farstaviken, ca 650 meter, upp till utsiktspunkten.

Historien kring Blåsut

I likhet med Kvarnberget var berget Blåsut en av Gustavsbergs äldre samlingsplatser. Berget var en plats som brukets befolkning besökte på Kristi Himmelfärdsdagen och vid midsommar. Äldre vykort från bergets topp bekräftar detta samt den omsorgsfullt gjorda ristningen på utsiktspunktens berghäll bestående av bokstäverna W och A (H?) samt datumet 24/6 1879.

Utsikten från toppen är magnifik över Farstasundet med Farstasundsbron. Bakom bron glittrar Baggensfjärden (se även texten om Ekoberget). I väster skymtar spiran av Boo kyrka och i öster Gustavsberg.

Ristning på utsiktsbergets hällar. Foto Johan Aspfors, Värmdö kommun.

Flaskberget, Beatelund

Höjd: ca 55 meter

Vy över bl a: Baggensfjärden, Kolströms inlopp och Beatelunds säteri

Fornlämningar: Nej

Naturvärden: Nyckelbiotop med grova ädellövträd

Annat sevärt: Beatelunds säteri och Storängsudds naturreservat

Tillgänglighet: Medel

GPS-punkter: 65 773 75 N, 16 457 13 O

Hitta hit: Från Ingarövägen, sväng in på Beatelundsvägen, mot naturreservatet. Från Gustavsberg går det även att cykla via Hälluddsvägen, förbi Lillängen till Beatelundsvägen. Från vägkurvan mellan Torpängen och Beatelund går en stig, fortsatt till fots ca 150 meter.

Utsikt från Flaskberget

I Olle Nymans och Hans Eklunds bok ”Saltsjöbaden-Duvnäs till Skalmsund och Yxlan via Sandhamn” kan man läsa följande om Flaskberget/Beatelundsberget: ”Beatelundsberget välver sig uppåt, hotfullt mäktigt, men ger lå, ankringsmöjligheter och en bra utsiktspunkt. I sin västliga sträckning når det en höjd av 55.5 m”.

Berget är ett landmärke för båttrafiken som kommer in i Kolström, det smala sundet mellan Ingarö och Farstalandet. Kolström var i äldre tider skärgårdsbornas skyddade farled till Stockholm, vintertid över isarna.

Inloppet får också sin karaktär av den vackra karolinska herrgården Beatelund som ligger inbäddad i grönskan strax nedanför berget. Bergets topp erbjuder en fin utsikt över 1700-talsbyggnaderna, särskilt under de lövfria årstiderna. Säteriet Beatelund grundlades på 1670-talet, uppkallad efter ägaren Claes Rålambs hustru Beata Soop. Det brändes ner under rysshärjningarna 1719, men återuppb ygdes på 1720-talet.

Från berget ser man ut över Baggensfjärden. Den skarpögde kan faktiskt se Södersjukhuset rakt västerut genom det sprickdalsstråk som bildas av Lännerstasundet, Järslasjön och Sicklasjön – skärgårdsbornas forna farled till Stockholm. Om man följer Flaskbergets rygg ett litet stycke österut ser man Ingaröbron. På toppen finns resterna av fundamentet till ett utsiktstorn som revs i början på 1960-talet. Tornet var en 50-årspresent till ägaren av Beatelunds säteri, jästfabrikören Sten Westerberg (1884-1956) som förvärvade gården 1923.

Utsikt från Flaskberget mot Baggensfjärden, Kolström och Beatelund närmast i bild. Foto Marielle Andersson, Värmdö kommun

Naturen kring Flaskberget

Som på de allra flesta höga bergsryggarna i Värmdö utgörs naturmiljön på Flaskbergets topp av gles tallskog på hällmark. Direkt på hällarna växer olika lavar som t ex föensterlav eller renlav. Där det finns lite jord kan mossa och olika ris, som lingon och ljung, växa. Tallskog på hällmark växer mycket långsamt och når sällan några större dimensioner. Däremot kan träden bli mycket gamla, då de bl a är motståndskraftiga mot såväl bränder som stormar.

Naturen kring Flaskberget har en stark kulturprägel då man använt dalgångarna som åker och äng under flera hundra år. Numera hålls markerna öppna med häst- och färbete. I övergångszonen mellan de öppna hagmarkerna och bergsryggarna vid Storängsudd och utmed Beatelundsvägen finns många äldre och grova ekar samt *hässlen*, hasselbestånd. Denna naturmiljö ingår i en stor nyckelbiotop.

Vid Storängsudd finns ett litet naturreservat med liknande karaktär. Naturreservatet inrättades redan 1936 av den dåvarande markägaren Sten Westerberg som ville bevara en del av den vackra skärgården för Stockholmarna. Naturreservatet har en särskilt rik värflora med bl a Adam och Eva, värärt samt den schackrutiga kungsängsliljan.

Vy över Getholmen från Fornborgsberget vid Länshaga. Foto Johan Aspfors, Värmdö kommun.

